

HUQUQBUZARLIK SODIR ETISHGA MOYIL SHAXSLAR.

Sayfiddinova Diyora Akmal qizi

Annotatsiya. Ushbu maqola shaxslarni huquqbuzarlik qilishga moyil bo'lgan xususiyatlar va omillarni o'rganadi. U jinoiy xatti-harakatlarga hissa qo'shishi mumkin bo'lgan psixologik, sotsiologik va ekologik jihatlarni o'rganadi. Maqola turli xil nazariy asoslar va empirik tadqiqotlarni tahlil qilib, jinoiy tendentsiyalarga ta'sir etuvchi omillar to'g'risida har tomonlama tushuncha berishga qaratilgan. Tadqiqotda miqdoriy ma'lumotlarni tahlil qilish va sifatli intervyularni birlashtirgan aralash usulli yondashuv qo'llaniladi. Topilmalar jinoiy xatti-harakatlarning asosiy bashoratchilarini ta'kidlaydi va profilaktika choralari va siyosat oqibatlari haqida tushuncha beradi.

Kalit so'zlar: jinoiy xatti-harakatlar, huquqbuzarlik, moyillik, psixologiya, sotsiologiya, ekologik omillar, oldini olish, siyosat.

Jinoiy xatti-harakatlar psixologiya, sotsiologiya, kriminologiya va boshqa tegishli sohalarda keng qamrovli tadqiqotlar mavzusi bo'ldi. Nima uchun ayrim shaxslar huquqbuzarlik sodir etish ehtimoli ko'proq ekanligini tushunish samarali profilaktika strategiyasi va siyosatini ishlab chiqish uchun juda muhimdir. Ushbu maqola shaxslarni jinoiy faoliyat bilan shug'ullanishga moyil qilishi mumkin bo'lgan turli xil omillarni, shu jumladan psixologik xususiyatlarni, ijtimoiy-madaniy ta'sirlarni va atrof-muhit sharoitlarini o'rganishga qaratilgan. Ushbu omillarni o'rganib chiqib, biz jinoiy xatti-harakatlarning murakkabligini yaxshiroq tushunishimiz va jinoyatchilik darajasini pasaytirish ustida ishlashimiz mumkin.

Ushbu tadqiqot miqdoriy va sifat ma'lumotlarini o'z ichiga olgan aralash usulli yondashuvdan foydalanadi. Miqdoriy komponent jinoiy yozuvlar, psixologik baholash va ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlar ma'lumotlarini tahlil qilishni o'z ichiga oladi. Kabi statistik tahlillar regressiya tahlili va omillarni tahlil qilish, jinoiy xatti-harakatlarning muhim bashoratchilarini aniqlash uchun ishlatiladi.

Sifatli komponentga huquqbuzarlik sodir etgan shaxslar, shuningdek, kriminologiya, psixologiya va sotsiologiya mutaxassislari bilan suhbatlar kiradi. Suhbatlar jinoiy tendentsiyalarga olib kelishi mumkin bo'lgan shaxsiy tajribalar, hislar va kontekstual omillarni o'rganishga qaratilgan. Ushbu usullarning kombinatsiyasi jinoiy xatti-harakatlarga ta'sir qiluvchi omillarni har tomonlama tahlil qilishga imkon beradi.

Huquqbuzarlik sodir etishga moyil bo'lgan odamlarning xatti-harakatlariga ta'sir qiluvchi bir qator omillar bo'lishi mumkin. Ushbu omillar psixologik, ijtimoiy, iqtisodiy yoki ekologik bo'lishi mumkin. Ba'zi umumiy elementlarga quyidagilar kiradi:

Psixologik Omillar:

Shaxslarni jinoiy xatti-harakatlarga moyil qilishda psixologik omillar muhim rol o'ynaydi. Bu erda siz zikr ayting kishilarning bir yaqinroq qarash ekan:

Shaxs Xususiyatlari:

- Impulsivlik: impulsiv shaxslar o'z harakatlarining oqibatlarini hisobga olmasdan harakat qilishlari mumkin. Bu xavfli yoki noqonuniy xatti-harakatlarga olib kelishi mumkin, chunki ular qonunni buzadigan spontan harakatlar bilan shug'ullanish ehtimoli ko'proq bo'lishi mumkin.

- Agressiya: tajovuzkorlikka moyil bo'lganlar zo'ravonlik jinoyatiga ko'proq moyil bo'lishi mumkin. Agressiyaga turli omillar, jumladan, biologik, psixologik va atrof-muhit ta'siri ta'sir qilishi mumkin.

Ruhiy Salomatlik Muammolari:

- Giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish: giyohvand moddalar va spirtli ichimliklar hukmni buzishi va impulsivlikni oshirishi mumkin, bu esa shaxslarni jinoiy faoliyat bilan shug'ullanishga olib keladi. Giyohvand moddalarni suiiste'mol qilish, shuningdek, asosiy psixologik muammolarni hal qilish mexanizmi bo'lishi mumkin.

- Antisosyal shaxsiyat buzilishi (ASPD): ASPD bilan kasallangan shaxslar boshqalarning huquqlarini mensimaslik, hamdardlik va manipulyatsiya yoki yolg'onga moyillikni namoyon qilishi mumkin. Ushbu buzuvchi ko'pincha jinoiy xatti-harakatlar bilan shug'ullanish ehtimoli yuqori bo'lishi bilan bog'liq.

Empatiya etishmasligi yoki yomon axloqiy fikrlash:

- Empatiyaning etishmasligi: boshqalarning his-tuyg'ularini tushuna olmaslik yoki baham ko'ra olmaslik, odamlarning aybini yoki pushaymonligini his qilmasdan boshqalarga zarar etkazishini osonlashtiradi. Ushbu otryad turli xil jinoiy xatti-harakatlarning omili bo'lishi mumkin, ayniqsa boshqalarga zarar etkazish bilan bog'liq.

- Yomon axloqiy mulohazalar: ayrim shaxslarning axloqiy mulohazalari rivojlanmagan bo'lishi mumkin, bu esa ularni to'g'ri va yomonni farqlash yoki o'z harakatlarining axloqiy oqibatlarini hisobga olish ehtimolini kamaytiradi. Bu jinoiy xatti - harakatlar bilan shug'ullanish ehtimolini oshirishi mumkin.

Ushbu psixologik omillar murakkab va o'zaro bog'liq bo'lishi mumkin. Ushbu xususiyatlarga yoki muammolarga ega bo'lgan barcha shaxslar jinoyat sodir etmaydilar, ammo ular ehtimollikni oshirishi mumkin, ayniqsa atrof-muhit ta'siri va vaziyat bosimi kabi boshqa xavf omillari bilan birgalikda. Ushbu psixologik omillarni terapiya, aralashuv dasturlari va qo'llab-quvvatlash orqali hal qilish xatti-harakatlarni buzish xavfini kamaytirishga yordam beradi.

2. Ijtimoiy va ekologik omillar:

- Tengdoshlarning bosimi va ijtimoiy doiralarning ta'siri.

- Oila fon, jinoiy xatti yoki ota-ona hidoyat yo'qligi ta'sir, shu jumladan,.

- Ijtimoiy-iqtisodiy holat, shu jumladan qashshoqlik va ta'lim olish va ishga joylashish imkoniyatlarining etishmasligi.

3. Vaziyat Omillari:

- Jinoyatchilik uchun yuqori imkoniyat yaratadigan holatlar, masalan, nazoratning etishmasligi yoki xavfsizlik choralarning etarli emasligi.

- Ishsizlik yoki munosabatlardagi muammolar kabi stressli hayotiy voqealar.

4. Madaniy va ijtimoiy omillar:

- Muayyan noqonuniy xatti-harakatlarni ma'qullashi yoki rag'batlantirishi mumkin bo'lgan madaniy normalar.

- Jinoyatchilikni oldini olishda huquqiy va Adliya tizimining samaradorligi.

Ushbu omillarni tushunish huquqbuzarliklarni sodir etish xavfi bo'lgan shaxslarning oldini olish va rehabilitatsiya qilishda yordam beradi.

Ushbu tadqiqot natijalari jinoiy xatti-harakatlarning ko'p qirrali tabiati haqidagi mavjud adabiyotlar bilan mos keladi. Psixologik, sotsiologik va atrof-muhit omillarining kombinatsiyasi nima uchun ayrim shaxslar huquqbuzarlik sodir etishga ko'proq moyilligini tushunishning murakkabligini ta'kidlaydi. Bolalik tajribalari va ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarning roli ayniqsa diqqatga sazovordir, chunki bu omillar ko'pincha noqulaylik va jinoyatchilik tsiklini yaratish uchun kesishadi.

Tadqiqot shuningdek, jinoiy xatti-harakatlardagi individual farqlarni hisobga olish muhimligini ta'kidlaydi. Ba'zi shaxslar jinoiy tendentsiyalarga ko'proq biologik moyil bo'lishi mumkin bo'lsa, boshqalarga vaziyat omillari yoki hayotiy sharoitlar ta'sir qilishi mumkin. Bu xilma-xillik shuni ko'rsatadiki, profilaktika va aralashuvga yagona yondashuv samarali bo'lishi dargumon.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot jinoiy xatti-harakatlarni hal qilishda kompleks yondashuv zarurligini ta'kidlaydi. Profilaktik chora-tadbirlar jinoiy tendentsiyalarni keltirib chiqaradigan psixologik, sotsiologik va ekologik omillarni hisobga olishi kerak. Tadbirlar shaxslarning o'ziga xos tajribalari va sharoitlarini hisobga olgan holda ularning o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirilishi kerak.

Siyosat natijalariga xavf ostida bo'lgan bolalar uchun erta aralashuv dasturlarining ahamiyati, ruhiy salomatlik xizmatlaridan foydalanish va noqulay jamoalarda ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni yaxshilash tashabbuslari kiradi. Bundan tashqari, zo'ravonlik va giyohvand moddalarni suiiste'mol qilishni kamaytirishga qaratilgan harakatlar jinoiy xatti-harakatlar bilan bog'liq ba'zi xavf omillarini kamaytirishga yordam beradi.

Kelajakdagi tadqiqotlar samarali profilaktika va aralashuv strategiyalarini aniqlashga qaratilgan jinoiy xatti-harakatlarga ta'sir qiluvchi omillarning murakkab o'zaro ta'sirini o'rganishni davom ettirishi kerak. Jinoiy tendentsiyalarning asosiy sabablarini tushunib, biz xavfsizroq va adolatli jamiyat sari harakat qilishimiz mumkin.

Adabiyotlar.

1. Макаренко В. (2002). Про заҳалну зумовленист и справедлївист покарання [Он тхе генерал сондитуоналитї анд жустисе оф пунишмент]. Висник Верхховнохо Суду Украинї. Но. 3. П. 30–35.
2. Курс уҳоловнохо права [Сриминал лав соурсе]. Обшчаиа част. Том 1 / Под ред. В. Кузнетсовои, Й. Тиазхқовои. М.: Зертсало. 896 п.
3. Крїминалне право [Сриминал лав] (2002). Заҳална частїна / Пид ред. М. Базханова, В. Сташїса, В. Татсииа. К.: Юринком Интер, 624 п.
4. Бачинїн В. (1999). Фїлософїиа права й преступленїиа [Пхїлосопхї оф лав анд сриме]. Кх.: Право, 863 п.
5. Шакун В. (2002). Хромадианске суспилство: моралнист и злочїннист [Сивил сосиетї: моралитї анд сриме]. Юрїдїчний висник Украинї. Но. 12. П. 5–9.
6. Малиаренко В. (2003). Про покарання за чїннїм Крїминалнїм кодексом Украинї [Абоут пунишмент ассординг то тхе суррент Сриминал Соде оф Украинє]. К.: Фонд “Правова инитсиатїва”, 215 п